

Natuurbrandbeheersing

Achtergrondnotitie besluitvorming ontwikkelingen natuurbrandbeheersing: CCFM voertuigen, TST-nb, materiaal, piketfunctie en beheersmatige capaciteit.

September 2023

Door klimaatverandering zal Fryslân in de toekomst steeds vaker worden getroffen door natuurbranden. De branden zullen bovendien steeds heviger zijn, is de verwachting. De brandweer bereidt zich zo goed mogelijk voor en perkt de risico's zoveel mogelijk in.

Binnen Brandweer Fryslân wordt gewerkt aan een versteviging van de kennis, materieel en paraatheid om de natuurbranden van de toekomst te kunnen bestrijden. In een gebiedsgerichte aanpak zetten we in op het voorkomen van onbeheersbare natuurbranden, waarbij we samenwerken met alle partners en partijen die in de natuur wonen, recreëren en werken.

Voor organisatorische inrichting en materieel is een volgende stap nodig: versteviging van informatie, advies en materieel. De afgelopen periode is hierin een been bijgetrokken in de vorm van de actieve projectgroep en de aanschaf van voertuigen. Nu is het noodzakelijk om hierop voort te bouwen en onze organisatie klaar te maken om veilig en tactisch op te kunnen treden bij natuurbranden, zowel op de Waddeneilanden als op vasteland.

Deze achtergrondnotitie is onderdeel van het op te leveren beleidsplan natuurbrandbeheersing, welke wordt voorbereid door de projectgroep. Vanuit dit beleid is gekeken wat de eerste aanzet is die we nu kunnen doen om de aanpak op dit moment te versterken. De urgentie van het onderwerp, de hete droge zomers, zorgt ervoor dat geen afwachtende houding kunnen aannemen.

In deze achtergrondnotitie worden de voorgelegde besluitvormingspunten toegelicht, met hierbij aandacht voor de aanloop. Allereerst wordt er kort aandacht besteed aan route van besluitvorming.

1. Besluitvormingsroute

Ter voorbereiding op besluitvorming in de bestuurscommissie veiligheid van 4 oktober 2023, heeft er oriëntatie en besluitvorming plaatsgevonden in het managementteam Brandweer (MT-b) en in het directieteam (DT). Dit verliep volgens de volgende planning:

5 sept 2023	Bespreking informeel MT-b / stuurgroep Natuurbrandbeheersing (NBB). Routing van voorstel besproken.
11 sept 2023	Besluitvorming adhv. oplegnotitie en concept achtergrondnotitie in het DT
12 sept 2023	Besluitvorming adhv. oplegnotitie en concept achtergrondnotitie in het MT-b.

2. Het risico op natuurbrand

Onderzoek en praktijk wijzen uit dat de kans op het ontstaan van een onbeheersbare natuurbrand in Nederland zeer waarschijnlijk is. Daarnaast lijkt deze kans de komende jaren vanuit klimatologische veranderingen toe te nemen. De effecten van zo'n onbeheersbare natuurbrand kunnen een ontwrichting van de samenleving veroorzaken, met grote economische schade en vervolgschade voor o.a. natuur, infrastructuur en de toeristische sector (wegblijven van toeristen vanwege onaantrekkelijkheid van aangetaste gebied) tot gevolg. Het natuurbrandrisico en -omvang wordt vooral bepaald door de locatie, de vegetatie ter plaatse én de droogtesituatie. De windkracht draagt enerzijds bij aan een snellere uitdroging en is anderzijds vooral bepalend voor de voortplantingssnelheid van het vuurfront, en de mogelijke verwoestende kracht van het vuur. In ongunstige situaties is een natuurbrand onbeheersbaar en staat men voor een onmogelijke bestrijdingsopgave.

3. Landelijke en lokale aandacht voor thema natuurbrandbeheersing

Brandweer Nederland leverde in 2016 de visie 'Samen werken aan natuurbrandbeheersing' op. Momenteel wordt er landelijk gewerkt aan een herijkte visie. Hierbij wordt gewerkt vanuit de sporen risicobeheersing, slimme repressie en kennisontwikkeling en – deling. Elementen uit de landelijke

visie staan ook in onze Veiligheidsregio aan de basis, waaronder de integraliteit van de aanpak vanuit een netwerkgedachte en de focus op zowel risicobeheersing als incidentbestrijding.

Brandweer Fryslân heeft de afgelopen jaren namelijk al veel aandacht gehad voor het thema en is hierbij vooruitstrevend te werk gegaan. Dit doen we via de gebiedsgerichte aanpak, waarbij we met alle bij een natuurgebied betrokken actoren de risico's in kaart brengen en maatregelen treffen om de risico's te beperken of voorkomen. Er is een multidisciplinaire regiegroep opgezet en bestuurlijk is er een convenant getekend. Betrokken actoren zijn onder andere gemeenten, provincie, natuurbeheerders en bij de gebiedsgerichte aanpakken ook bijvoorbeeld politie en in- en omliggende campings en verzorgingstehuizen.

Bovenstaande gaat over het zo veel mogelijk voorkomen van een onbeheersbare natuurbrand, het gaat om preventieve maatregelen, voorlichting en bewustwording. Daarnaast is het belangrijk dat we ons goed voorbereiden op natuurbrand, want er resteert altijd een rest-risico.

De voertuigen die nu aangeschaft worden kunnen ingezet worden in eigen regio maar zijn ook geschikt voor toepassing voor landelijk inzet. Hierbij kan gedacht worden aan bijstand naar andere regio's met een ondersteuningsvraag d.m.v. een peloton voertuigen voor natuurbrandbestrijding. De voertuigen voldoen aan de voorwaarden die daar vanuit landelijke protocollen aan gesteld zijn ('Grootschalig Brandweer Optreden').

4. Benodigde ontwikkelingen voor bestrijding natuurbrand

In de besluitvormende gaan we nader in op een aantal elementen waarin ontwikkelingen nodig zijn om onze organisatie voor te bereiden op onbeheersbare natuurbranden:

- 👉 Materieel (voertuigen):
 - CCFM voertuigen (terreinvaardige voertuigen Offensief)
 - TST-nb voertuigen (terreinvaardige tankautosputen Defensief)
- 👉 Materiaal: Helmen, mondkappen en CO-meters (persoonlijke bescherming)
- 👉 Personeel / kennis:
 - Piketfunctie Incidentbestrijding: Adviseur-NB en informatiemanager-NB
 - Beheersmatige capaciteit: Aanjager NBB

4.1 Materieel

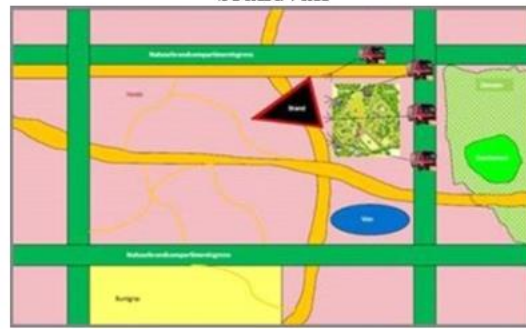
De bestrijding van natuurbranden binnen Fryslân vindt plaats aan de hand van een uitgewerkt strategisch plan met een tactisch uitvoering, dat zijn basis vindt in het kwadrantenmodel (zie ook hoofdstuk 2) en waarin onderscheid bestaat tussen offensief inzetten en defensief inzetten. Het bestrijden van een natuurbrand is complexe materie en een logistiek operatie. De CCFM is zeer geschikt voor offensieve inzet. De TST-nb is zeer geschikt voor defensieve inzet.

Offensieve en defensieve inzet wordt middels een afbeelding op de volgende pagina kort toegelicht.

Kwadrant 1: Offensief, toegankelijk brandvak

Kwadrant 2: Offensief, niet toegankelijk brandvak

Kwadrant 3: Defensief, toegankelijk brandvak

Kwadrant 4: Defensief, niet toegankelijk brandvak

CCFM voertuigen

Een CCFM (Camion Citerne Feux de Forêt Moyen – vrij vertaald bosbrandbestrijdingsvoertuig met medium tankcapaciteit) is een specialistisch natuurbrandvoertuig, wat betekent dat het optimaal presteert in de natuur. Met een CCFM kan offensief worden ingezet. Door de beperkte afmeting in combinatie met de terreinvaardigheid kan het voertuig in veel type natuurterreinen ter plaatse komen. Het voertuig is lichter en heeft een veiligheidssysteem aan boord om zichzelf te kunnen beschermen. Daarnaast kan het voertuig worden benut om extra bluswater aan te voeren. Het offensieve karakter van dit voertuig bestaat eruit dat dit type voertuig de functionaliteit heeft om het vuur actief te bestrijden/ op te kunnen zoeken in het veld, mits het terrein toegankelijk is en er blussend vermogen genoeg beschikbaar is. De afgelopen periode is er met een CCFM op Ameland ervaring opgedaan. Er zijn via een aanbesteding al zes CCFM-en besteld:

CCFM-en Waddeneilanden	1. Ameland
	2. Terschelling
	3. Vlieland
	4. Schiermonnikoog
CCFM-en vaste land	5. Ureterp
	6. Oosterwolde

Met twee CCFM-en op het vasteland kan er geen peloton gevormd worden. De tactiek en de systemen binnen de brandweer zijn zo ontwikkeld dat het bij grootschalig optreden zeer wenselijk om met een offensief peloton op te treden: vier CCFM-en + Officier van Dienst Brandweer (OvDB). Dit vanwege het hoge risico bij natuurbranden: met een peloton wordt er voldoende slagkracht en koelend vermogen gegenereerd, wat noodzakelijk is voor veilig optreden van ons personeel. De aanschaf van twee extra CCFM-en voor het vaste land is dus noodzakelijk voor tactisch en veilig optreden.

Bij de aanbesteding is al rekening gehouden met de mogelijkheid voor de bestelling van twee extra CCFM-en. Dit betekent dat er niet opnieuw een aanbestedingstraject doorlopen zal hoeven worden.

TST-nb voertuigen

Een TST-nb is een terreinvaardige tankautospuit en geschikt voor defensieve inzet in de natuur. De TST-nb is volledig geschikt voor de basisbrandweezorg (brand, hulpverlening, waterongevallen); reguliere brandweer-inzetten. Voor defensief inzet bij natuurbranden is dit voertuig ook geschikt. Het defensieve karakter van dit type voertuig bestaat eruit dat de natuurbrand niet actief wordt bestreden/ opgezocht doch dat in wordt gezet om te voorkomen dat de brand uitbreidt naar andere percelen (op stoplijnen). Er worden tien terreinvaardige tankautospuiten besteld:

TST-nb's Waddeneilanden	1. Ameland (Nes)
	2. Ameland (Hollum)
	3. Terschelling (Midsland)
	4. Terschelling (West-Terschelling)
	5. Vlieland
	6. Schiermonnikoog
TST-nb's vaste land	7. Appelscha
	8. Noordwolde
	9. Haulerwijk
	10. Oldeberkoop

De insteek hierbij was om de voertuigen te vervangen tussen nu en 2030. Hiervoor zijn financiën geborgd in het MIP. Dit betekent dat Brandweer Fryslân vanaf 2030 de slagkracht heeft om een peloton te formeren op de vaste wal dat defensief kan optreden. Ook bij defensief optreden is het met het oog op tactiek en veiligheid belangrijk om een peloton te kunnen vormen.

Door aan te sluiten bij de vervangingstermijnen, lopen we nu voor een lange periode een risico. Als er nu een (grote) natuurbrand ontstaat, hebben we nog niet voldoende en geschikt materieel om op te kunnen treden. Om die reden wordt voorgesteld om de aanschaf van alle voertuigen naar voren te halen en (gezien de verwachte leveringsperiode en benodigde voorbereidingen) voor 2026 in te plannen. Concreet betekent dit dat we de vervanging van vijf voertuigen naar voren halen.

4.2 Materiaal

Voor tactische en veilige inzet bij natuurbrand is het belangrijk dat we beschikken over het juiste materiaal voor de bescherming van onze medewerkers, waaronder beschermende pakken. Om ook op het vlak van materiaal het been verder bij te trekken, wordt het volgende geadviseerd:

Volledigheid uitrusting lichte bluspakken natuurbrand: helmen, mondkappen, CO-meters.

Er zijn 40 natuurbrand brandweerpakken beschikbaar in onze veiligheidsregio. Deze worden door het Logistiek Peloton ter plaatste gebracht. Dit zijn lichtere bluspakken die zijn bedoeld voor inzetten waarbij wel bescherming benodigd is doch volstaan kan worden met een gradatie lichter dan de regulier bluspakken. Een 'licht' bluspak volstaat bij natuurbrandbestrijding wanneer het niet 'in het vuur' wordt ingezet. De lichte pakken zijn nodig om hittestuwing bij het personeel te voorkomen en te zorgen dat voor de manschappen (lange) inzetten met hitte langer vol te houden zijn. Om deze uitrusting compleet te maken en veilig optreden te garanderen zijn 40 natuurbrandhelmen met nekflap en bril, 40 natuurbrandmondkappen met filter en 40 CO-meters nodig. De uitrusting maakt het mogelijk om manschappen in het veld in te kunnen zetten voor een defensieve inzet. De manschappen bedienen hierbij de handgereedschappen die ook vanuit het logistiek peloton ter plaatste gebracht worden.

4.3 Personeel / kennis

Wat betreft personeel rondom het thema natuurbrand maken we onderscheid tussen de piketfunctie Adviseur-NB en Informatiemanager-NB en de beheersmatige functie Aanjager NBB.

Piketfunctie: Adviseur-NB en informatiemanager-NB.

Met de instelling van een piketfunctie Adviseur-NB wordt de repressieve collega's ondersteuning in de vorm van (lokale) kennis op gebied van natuurbrand en -bestrijding geboden. Deze functionaris adviseert de leidinggevenden bij het incident: de bevelvoerder, (H)OvD. Daarnaast komt een informatiemanager natuurbrand (IM-NB) te staan die de Adviseur-NB van informatie over onder andere brandverspreiding voorziet. Het vroegtijdig betrekken van deze functionarissen bij de Incidentbestrijding Natuurbrand is van primair belang voor de beeldvorming, mogelijke verspreidingsrisico's en bepalen van een (veilige) inzet tactiek. Ervaring bij natuurbranden in andere regio's heeft geleerd dat hier de slag gewonnen kan worden voor veilige, effectieve en efficiënte incidentbestrijding.

Het natuurbrandverspreidingsmodel is hierbij essentieel. Het natuurbrandverspreidingsmodel maakt per tijdseenheid op basis van bepaalde kenmerken inzichtelijk hoe de natuurbrand zich ontwikkelt en geeft inzicht in het effect op risico's en bebouwing in tijd/tempo. Aan de hand hiervan kan de Adviseur-NB adviezen geven over aanpak /tactiek, personeel en materieel.

Vanwege de toegevoegde waarde van de rol van Adviseur-NB en de specifieke kennis welke vereist is, is gekozen om deze piketfunctie als nieuwe en separate rol te zien. De functionaris wordt niet gekoppeld aan een bestaande functie. Personen die deze functie gaan uitoefenen dienen vakbekwaam te worden gemaakt op het specifieke onderwerp natuurbrandbestrijding. Mede omdat het ook een functie is waarbij de functionaris ter plaatse moet komen met prioriteit, kan het gezien worden als een volwaardige functie wat qua vakbekwaam worden en blijven impact heeft.

De Informatiemanager-NB heeft als taak om na een alarmering direct het natuurbrandverspreidingsmodel te raadplegen en inzichtelijk te maken hoe het incident zich ontwikkelt onder de huidige (weers)omstandigheden. De IM-NB schakelt met de Adviseur-NB welke mogelijk al aanrijdend is naar een incident. Gezamenlijk bespreken zij de bevindingen en bepalen een inzet tactiek. De IM-NB hoeft niet ter plaatse te komen en kan zijn functie bijvoorbeeld vanuit huis vervullen. Er is gekozen deze taak onder te brengen bij de ondersteuner Algemeen Commandant Brandweer (AC-B) welke bij een normale omstandigheden pas in actie komt vanaf GRIP-2 of wanneer de Sectie Brandweer op het ROT bijeen wordt geroepen.

Beheersmatige functie: Aanjager NBB

Natuurbrand is en blijft een belangrijk thema voor de brandweer. De afgelopen jaren is het thema projectmatig opgepakt. Het is belangrijk om bij afronding van het project het thema goed onder de aandacht te houden en te borgen in de organisatie. De aanjager NBB is een beheersmatige rol, en heeft als belangrijkste taak om de processen rondom natuurbrandbeheersing te borgen, onderhouden en de portefeuillehouder NBB te adviseren/ondersteunen. Daarnaast is de aanjager aanwezig bij diverse (landelijke) overlegstructuren over natuurbrandbeheersing en heeft daarmee een belangrijke netwerkrol. Denk hierbij aan het landelijke netwerk Natuurbrand, het interregionale netwerk 'Natuurbrand 3N' en provinciale netwerkoverleggen.

De Aanjager NBB is een functie van 0,33 fte.